

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Jaarverslag 2012

NAV-missie:

Een goed inkomen en faire opbrengstprijzen

Europese Commissie:

Vergroenen EU-landbouwbeleid 2014 – 2020

Naar groener EU-landbouwbeleid?

De NAV bleef zich in 2012, ondanks tegenwind vanuit de EU,
met alle kracht inzetten voor faire opbrengstprijzen.

Dat wil zeggen: kostprijs plus ondernemersmarge.

Voor alle akkerbouwgewassen en alle akkerbouwprestaties.

In principe zou de Europese Commissie per 1 januari 2014 het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in werking moeten laten treden. Maar in de loop van het najaar van 2012 wordt duidelijk dat er nog zoveel onbeantwoorde vragen en amendementen zijn, dat invoering op 1 januari 2014 niet wordt gehaald. De verwachting is dat de huidige systematiek van bedrijfstoelagen met één jaar verlengd zal worden. Onduidelijk is nog of er nog een korting op plaats zal vinden. De contouren van het nieuwe GLB worden steeds duidelijker. De Europese Commissie eist een koppeling tussen het recht op bedrijfstoelagen en vergroeningsmaatregelen. Dit om, naar eigen zeggen, de toeslagen te kunnen verantwoorden. Natuurlijk gaat de EU-landbouwbegroting over veel geld. Maar landbouw is vrijwel het enige beleidsterrein dat integraal door Brussel wordt uitgevoerd. In dat licht is het bedrag van € 110, - per burger, of te wel 0,5% van het Bruto Nationaal Product, niet zo hoog. Ter vergelijking: aan defensie wordt meer dan het viervoudige besteed, maar dit loopt via de Nederlandse begroting en niet via het EU-budget of de NAVO.

Volgens de NAV dienen de huidige toeslagen als stabilisatie voor de sterk geliberaliseerde markten. Namelijk voor markten waar voorheen een marktordening voor gold, zoals voor granen, zetmeel, suiker en plantaardig eiwit. Immers, de instrumenten voor marktstabilisatie (interventie en importheffing) zijn ofwel opgeheven of tijdelijk buiten werking gesteld.

In de EU-onderhandelingen richten de lidstaten zich momenteel erg op het 'binnenhalen' van een zo groot mogelijk deel van de Europese koek. De nieuwe Oost-Europese lidstaten wensen een evenredig deel van het EU-budget, ten koste van West-Europese landen. Ook de Europese Commissie is voorstander van herverdeling van het landbouwbudget ten gunste van Oost-Europa. Bovendien lijkt er een tendens tot overheveling van de directe betalingen (bedrijfstoelagen) naar de zogenaamde pijler 2 bestemmingen o.a. plattelandsontwikkeling. Ze moeten worden voorzien van nationale cofinanciering. Wat nationale cofinanciering betreft is de Nederlandse overheid altijd zeer terughoudend geweest.

De Brusselse voorwaarde voor vergroening moeten nog exact geformuleerd worden. Is vergroening een voorwaarde voor de gehele bedrijfstoeslag of enkel voor een top-up? Moeten we als boeren echt over geheel Europa een generiek percentage van 7% braak leggen? Of worden er slimme methoden toegelaten die de duurzaamheid verbeteren? Het is duidelijk dat de NAV zich hier met tegenzin, als een 'burgemeester in oorlogstijd', mee bezighoudt en veel liever werkt aan een GLB op basis van 'managed trade'. Gereguleerde producties met anti-dumping maatregelen bij im- en export, het stimuleren van plantaardig eiwit van Europese bodem en dus de verhoging van de zelfvoorzieningsgraad in de EU. De NAV blijft, ondanks tegenwind, pleiten voor een fundamenteel ander landbouwbeleid. In het belang van de Europese akkerbouw, maar ook ter stimulering van de voedselvoorziening op andere continenten die enkel bij een kostendekkend prijsniveau de vraag bij zal kunnen houden.

NAV peilt draagvlak voor vergroening

Bijna driekwart van de Nederlandse akkerbouwers is het niet eens met de vergroening van de bedrijfstoeslagen. Slechts 2% is het eens met de 7% ecologische bestemming die de Europese Commissie voorstelt. Dat blijkt uit de internetmeningpeiling van de NAV. Akkerbouwers hebben een heel andere toekomst voor ogen dan de richting die de EU op wil gaan.

Aan de meningpeiling onder Nederlandse akkerbouwers over het toekomstig EU-landbouwbeleid en de voorgestelde vergroening doen in de tweede helft van december 2012 769 akkerbouwers, zowel

NAV-leden als niet-leden, mee. De respondenten beschouwen de huidige toeslagen vooral als een mooie aanvulling op te lage prijzen en als noodzakelijk om als boer te overleven. Toch zijn de toeslagen niet populair. Maar liefst 87% van hen wil in de toekomst zijn inkomen verdienen via goede prijzen van de producten.

Bijna driekwart van de akkerbouwers is het niet eens met de vergroening van de toeslagen. 'De toeslagen zijn ingesteld als compensatie voor te lage prijzen', zeggen ze. 10% is het wel eens met de vergroening van de toeslagen en 16% is het er gedeeltelijk mee eens. 60% van de akkerbouwers vindt de voorgestelde 7% ecologische bestemming die de EU voorstelt onaanvaardbaar. 'De grond in ons land is te duur om aan de productie te onttrekken.' Als sloten, taluds, bermen, paden en singels worden gerekend tot die 7% en er op de 7% wel gewassen mogen worden geteeld die de biodiversiteit bevorderen (peulvruchten, vezelgewassen), dan kan 39% van de akkerbouwers instemmen met de voorgestelde vergroening. Akkerbouwers geven massaal aan dat 7% ecologische bestemming op hun bedrijf onhaalbaar is. Slechts 8% acht het haalbaar.

Slechts 7% van de akkerbouwers vindt 7% ecologische bestemming de beste vergroeningsmaatregel. Het zelf kunnen kiezen van maatregelen die passen bij het eigen bedrijf lijkt 48% de beste (of minst slechte) vergroeningsmanier. 3% ecologische bestemming in combinatie met zelf kiezen uit een keuzemenu is een goede tweede met 39%. 31% van de akkerbouwers geeft aan helemaal geen vergroeningseisen te willen.

Akkerbouwers geven aan in meer of mindere mate mogelijkheden te zien voor vergroeningsmaatregelen als precisie- en rijenbemesting, precisie gewasbescherming, het op peil houden en verhogen van het organische stof gehalte, energiemaatregelen (energiebesparing en –winning) en de teelt van eiwit- en vezelgewassen om de biodiversiteit te bevorderen. Van deze onderdelen uit een keuzemenu heeft het op peil houden en het verhogen van het organische stof gehalte met 88% het meeste draagvlak.

72% van de akkerbouwers geeft aan dat duurzaamheidscertificering via Veldleeuwierik, VVAK of GlobalGap op het bedrijf zou kunnen passen.

Overigens zien veel akkerbouwers ook andere mogelijkheden voor vergroening die passen op het eigen bedrijf.

De EU heeft voorgesteld dat alleen degenen die voldoen aan de vergroeningsmaatregelen in aanmerking komen voor de basistoelage. Slechts 13% is het eens met dit voorstel van de EU. 82% van de akkerbouwers geeft aan dat iedereen in aanmerking zou moeten komen voor de basistoelage. Een zesde deel van hen vindt het acceptabel dat de basistoelage vervalt als je drie jaar niet aan de vergroeningseisen voldoet.

73% van de akkerbouwers is voorstander van een geleidelijke overgang van toeslagen op basis van historische referentie naar een gelijk bedrag per ha. 21% zou in een keer willen overstappen. Een ruime meerderheid (61%) wil ook een tijdelijke herkoppeling (o.a. zetmeelaardappelen) in de periode van de geleidelijke overgang van toeslagen op basis van historische referentie naar een gelijk bedrag per ha. 24% voelt daar niet voor.

Graanprijs eindelijk kostendekkend

De graanprijs stijgt in de zomer van 2012 tot kostendekkend niveau. LTO-voorman Maat komt in het nauw nadat hij de indruk heeft gewekt zich vooral te bekommeren over hogere prijzen van veevoer en minder over faire graanprijzen voor akkerbouwers. Agrifirm-baas Loman roept op de radio dat de prijzen van soja, graan en mais extreem hoog zijn. Hij hoopt dat het snel met deze gekte is afgelopen en dat de prijzen weer omlaag gaan. Zijn hart blijkt bij de veehouderij te liggen en hij lijkt weinig oog te hebben voor akkerbouwbelangen. Kennelijk roepen Maat, Loman en veel anderen maar wat als de graanprijs stijgt, stelt de NAV vast en richt zich met een open brief tot alle akkerbouwers. Feit is dat de integrale kostprijs van tarwe rond de 24 eurocent per kilo ligt. De NAV brengt de tarwe-kostprijs berekening opnieuw onder de aandacht van de media. Onder 'Kostprijzen' op www.nav.nl staat de berekening die gebaseerd is op gegevens van praktijkbedrijven en op KWIN-gegevens.

De zogenaamd hoge graanprijs van 25 eurocent dekt maar net de kosten. De graanprijs van 25 cent nu is voor akkerbouwers dus niet hoog maar het is in feite een faire prijs willen akkerbouwers over een reeks van jaren gemiddeld op het kostendekkende niveau van 24 eurocent uit kunnen komen. De graanprijs in 2012 is zelfs verre van toereikend om de diepe dalen van de graanprijs (10 tot 14

eurocent) in de afgelopen tien jaar goed te maken. Faire, kostendekkende graanprijzen zijn volgens de NAV noodzakelijk om te kunnen blijven voldoen aan de hoge eisen die consument en samenleving (terecht) stellen aan de graanteelt onder meer wat betreft voedselveiligheid en duurzaamheid.

De NAV meent dat de praktijk van de laatste jaren bewijst dat het voedselbeleid in de wereld niet overgelaten mag worden aan de markt, maar dat werelddelen of staten de mogelijkheid moeten hebben op passende wijze de voedselzekerheid veilig te stellen. Dit wordt ook wel voedselsoevereiniteit genoemd. In de praktijk zou dit voor Europa betekenen dat we het keurslijf van de WTO van ons afschudden en dat we in de EU via eigentijdse vormen van marktordening twee doelen nastreven. Namelijk voedselzekerheid, en redelijk stabiele prijzen voor consumenten en faire, kostendekkende prijzen voor telers. Daarin past een bodem in de markt voor tarwe. Graan blijkt evenals in het verleden een spilfunctie te vervullen. Met de graanprijzen stijgen ook de prijzen van andere akkerbouwproducten.

Meer eiwit van Europese akkers

Ook in 2012 propageert de NAV bij monde van Hans van Kessel 'Meer eiwit van Europese akkers'. De vakbond grijpt alle mogelijkheden aan om de teelt van eiwitrijke gewassen onder de aandacht te brengen van beleidsmakers in Brussel, Den Haag en omstreken. Het overleg peulvruchten/eiwitvoorziening van het Productschap Akkerbouw komt in 2012 bijeen en bespreekt onder meer het rapport 'Nulmeting Peulvruchten: Inzicht in milieueffecten en nutritionele aspecten van peulvruchten', opgesteld door Blonk Milieuvakbondsadvies in opdracht van het Productschap Akkerbouw. Mede onder invloed van de hogere sojaprijzen op de wereldmarkt, groeit de aandacht voor de teelt van eiwitgewassen.

Zowel bij de politiek in Den Haag als bij de Europese Commissie en het Europees Parlement pleit de NAV voor het vergroten van de zelfvoorzieningsgraad van plantaardig eiwit. Er moeten stimulansen komen voor de teelt van eiwitgewassen in Europa voor zowel food als feed, als alternatief voor de invoer van deze eiwitten. Dit zou kunnen door:

- voor de invoer van plantaardig eiwit een vergelijkbaar invoertarief in te stellen als voor granen waardoor de teelt van eiwitrijke gewassen in Europa weer lonend kan worden;
- projectsubsidies voor veredeling, rassen- en teeltonderzoek en productontwikkeling in de periode 2014 – 2020 met het doel de opbrengstpotentie te verhogen. Dit tegen de achtergrond dat de veredeling en de teelt van peulvruchten nu al 25 jaar grotendeels stil ligt in Europa. Een hogere opbrengst per ha leidt tot een lagere kostprijs. Dat maakt de afzet in de markt gemakkelijker.

Hoe graag de NAV ook wil dat de eiwitproductie op de Europese akker van de grond komt, als NAV blijven wij ook van mening dat de opbrengstprijis kostendekkend moet zijn.

Nu ex-NAV-voorzitter Hanny van Geel in 2012 deel uit is gaan maken van het bestuur van Via Campesina is het mogelijk plantaardig eiwit duidelijker op de Europese agenda's te zetten.

Op donderdag 14 juni organiseren het Louis Bolk Instituut en de NAV een informatiebijeenkomst met excursie over lupinen. De bijeenkomst vindt plaats op een van de drie proefveldlocaties van het LBI-/NAV-project Lupinen Veenkoloniën, bij de maatschap Maarsingh in Klazienaveen.

Carrie Lucassen van de firma LI Frank / Barentzgroep zet uiteen waarom lupine bijzonder geschikt is voor de toepassing in humaan voedsel. LI Frank maakt uit de lupineboon meer dan twintig producten die als grondstof worden gebruikt voor de bereiding van o.a. brood, batters (beslag), cake etc.

Levensmiddelentechnoloog Mariët van de Noort van MFH Pulses gaat daarna in op de gezondheidsaspecten en op hoe er meer vraag is te creëren naar lupineproducten voor humane voeding. Als voorbeeld noemt zij de introductie van het lupinebrood. Onder het genot van lupineproducten (lupinebrood, kroket en als noviteit ijs) bezoeken pers en belangstellenden de proefvelden.

Naast het lupineproefveld bij de maatschap Maarsingh in Klazienaveen liggen er in 2012 in de Veenkoloniën lupineproefvelden, voor rasvergelijking en gewasbescherming, op het PPO-bedrijf te Valthermond en op het bedrijf van de familie Potze te Vlagtwedde. Aan de boerenexcursieavond op 19 juni te Vlagtwedde nemen maar liefst 32 belangstellenden deel.

In 2012 telen agrariërs op commerciële basis ca. 25 ha lupine voor humane voeding en ca. 50 ha voor veevoer.

Belangrijkste aandachtspunten voor de lupineteelt in Nederland zijn: Beter presterende rassen, onkruidbeheersing, teeltoptimalisatie en kostprijsverlaging door rassen met een hogere ha-opbrengst. Pluspunten van de lupineteelt zijn: stikstofbinding, fosfaatmobilisatie, bevorderen bodemvruchtbaarheid en bijdrage aan biodiversiteit.

Stijgende ha-opbrengsten en goede bietenprijs

2012 wordt gekenmerkt door hoge suikeropbrengsten en gunstige omstandigheden in de Europese suikermarkt. De suikeropbrengsten per hectare lijken de laatste jaren op een structureel hoger niveau te liggen dan voor het EU-hervormingsbeleid van 2006. Een combinatie van betere gewasbeschermingsmiddelen tegen bladplekkenziekte en vooruitgang in de verdeling hebben ervoor gezorgd dat opbrengsten tussen de 13.000 en 15.000 kg polsuiker per hectare haalbaar zijn. Het prijsniveau voor suiker in de EU lijkt weer op het oude niveau te liggen van voor de hervorming in 2006. Helaas zullen deze prijzen niet op het structurele hogere niveau liggen. De wereldmarktprijs zakt na een periode van relatief hoge prijzen weer beneden de € 400 per ton witsuiker, terwijl in de EU de prijs op ca. € 700 per ton witsuiker ligt. De Europese en zeker ook de Nederlandse bietenteler, kan een goede bietenprijs oogst 2012 tegemoet zien. Een bietenprijs die de kosten ruimschoots dekt.

De Europese landbouwraad en het Europees Parlement zullen in 2013 knopen moeten doorhakken over de toekomst van het EU suikerbeleid na 2014. De Europese Commissie wil nog steeds de suikerquotering zo snel mogelijk afschaffen, terwijl het Europees Parlement de quotering het liefst nog wil handhaven tot 2020. Op dit moment is er bijna ieder jaar een groot overschot aan surplussuiker in de EU. Het veel lagere prijsniveau voor deze suiker, wat naar de industrie- of de wereldmarkt gaat, zal bij afschaffing van de huidige quotering bij een overschot van suiker binnen de EU gaan leiden tot veel lagere prijsniveaus van de huidige quotumbietensuiker. De beslissing van de Europese politiek zal daarom ook veel impact hebben op het teeltrendement van de suikerbietenteelt. De NAV is daarom al jaren van mening, samen met de Europese organisatie van suikerbietentelers (CIBE), dat de huidige quotering de beste oplossing is voor leveringszekerheid van Europees suiker voor de consument in ruil voor een redelijk rendement voor de Europese bietenteler.

Zetmeelaardappelprijs volgt graanprijs

‘Avebe zal het ‘verlies’ van de Europese steun (bijna 2 eurocent per kilo) goed moeten maken door meer uit de zetmeelmarkt te halen’, schreven we in het jaarverslag 2011. Dankzij de hogere graanprijs en de daaraan min of meer gekoppelde hogere prijs van aardappelzetmeel, is Avebe in staat in 2012 een goede prijs uit te betalen. Avebe stelt intern orde op zaken door afscheid te nemen van

laagwaardige markten en de hoogwaardige markten te koesteren. Het zetmeelbedrijf heeft in de periode van de afbouw van de Europese zetmeelsteun het tij mee.

Of Avebe in de toekomst in staat zal zijn telers een kostendeekkende prijs te bieden, is ongewis. Veel hangt af van de graanprijs en dus van de aardappelzetmeelprijs en de mate waarin Avebe er in slaagt afscheid te nemen van laagwaardige zetmeelmarktsegmenten en uit te breiden in hoogwaardige markten en het op de markt brengen van innovatieve nieuwe producten. Bovendien zal het afhankelijk zijn van het succes van het verlagen van de kosten door onder meer efficiënter werken, energiebesparing en de opwekking van energie uit reststoffen. Al met al staat Avebe ondanks de meevaller van goede graanprijzen de komende jaren nog voor enorme uitdagingen.

Voor akkerbouwers in Noordoost Nederland dreigt een gigantisch inkomensverlies als het nieuwe GLB in werking treedt (in 2014 of in 2015) en stapsgewijs wordt overgeschakeld van bedrijfstoeslagen op basis van historische referentie naar een gelijke hectarepremie voor heel Nederland.

Goede prijzen consumptieaardappelen

Na superslechte aardappelprijzen oogst 2011 start het aardappelseizoen 2012 met een areaalkrimp van ongeveer 6%. De zeer slechte prijzen van seizoen 2011 en de hogere graanprijzen zullen zeker aan deze krimp hebben bijgedragen. Na een ha-opbrengst 2011 fors boven het 15-jarig gemiddelde, blijft oogst 2012 steken bij een ha-opbrengst ver beneden het meerjarig gemiddelde. De kg-opbrengst in de EU-5 is in 2012 ruim 10% lager dan die in 2011. Dit levert voor oogst 2012,

gecombineerd met de areaalkrimp een totale hoeveelheid consumptieaardappelen op van rond de 22 miljoen ton, tenminste als het Verenigd Koninkrijk er begin 2013 alsnog in slaagt een half miljoen ton van teelt 2012 uit de grond te halen. Ter vergelijking: in 2011 was de totale oogst in de EU-5 bijna 26 miljoen ton.

Uit de analyse van de cijfers van de afgelopen vijftien jaar is bekend dat het omslagpunt voor kostendekkende prijzen ligt bij 21,5 miljoen ton aardappelen, bij een normale vraag. In 2012 is de vraag wat groter dan in de meeste jaren. De verwerkingscijfers van de fritesindustrie bereiken record na record en ook de exportvraag vanuit bijvoorbeeld Zuid-Europa is meer dan normaal. Dit alles resulteert in goede af-land prijzen, en in december 2012 in opbrengstprijzen van rond 25 eurocent voor vanuit de schuur geleverde aardappelen. Opgemerkt moet worden dat de genoemde prijzen betrekking hebben op vrije aardappelen. De telers met een contract met vaste prijzen profiteren in 2012 niet van de hogere marktprijs. Al met al is het prijsverschil oogst 2011 en 2012 ongeveer twintig eurocent.

De totale EU-5 productie in 2011 en 2012 en de prijzen in beide jaren maken heel duidelijk wat de aardappeltelers in Noordwest Europa zouden kunnen bereiken als ze gezamenlijk in staat zouden zijn het aanbod af te stemmen op de vraag. Een areaal van ongeveer 465.000 ha zou bij een ha-opbrengst van 46,3 ton/ha (15-jaarlijks gemiddelde in de EU-5) een totale oogst opleveren van 21,5 miljoen ton. Dan zou er in jaren met een gemiddelde of minder dan gemiddelde opbrengst een grote kans zijn op goede prijzen. Alleen in jaren met meer dan gemiddelde ha-opbrengsten zouden een teleurstellend prijs niveau opleveren. Voor akkerbouwers is het bij de huidige graanprijzen ook zeker geen aderlating om een deel van het aardappelareaal door graan te vervangen. Op www.nav.nl is een saldo vergelijking van wintertarwe en consumptieaardappelen te vinden. Kortom als aardappeltelers bereid zouden zijn om samen te werken en samen ook goed naar de cijfers te kijken en daar ook naar te handelen, zou het rendement van de aardappelteelt een stuk beter kunnen zijn.

De marktsituatie is aardappeltelers op dit moment goed gezind. De areaalkrimp en de situatie dat de teelt van tarwe een goed alternatief is, verontrust de fritesindustrie over de grondstofvoorziening. Daarom hebben ze de contractprijzen voor seizoen 2013 met ongeveer 30% verhoogd tot tussen de twaalf en veertien eurocent voor levering april. 2014. Uit berekeningen van de NAV blijkt dat de kostprijs 2013 op een gemiddeld bedrijf op ca. 16,4 eurocent ligt (www.nav.nl). De verhoging van de contractprijzen is dus een flinke stap in de goede richting, maar er is zeker nog een keer een verhoging van deze omvang nodig om van werkelijk kostendekkende contractprijzen te kunnen spreken.

De werkgroep consumptieaardappelen van de NAV houdt in 2012 de aardappelmarkt goed in de gaten, bespreekt de mogelijkheden tot het verkleinen van de carbon footprint van de teelt en de bewaring, wisselt van gedachten over de kostprijs, deelt kennis over de kwaliteit van het pootgoed en buigt zich over het prijsinformatiesysteem Agriprins. Van februari 2012 tot februari 2013 draaien 250 telers proef met Agriprins. Het draagvlakonderzoek zal begin 2013 moeten uitwijzen of het wenselijk is door te gaan met dit prijsinformatiesysteem. De NAV was en is kritisch. De NAV vindt dat een prijsinformatiesysteem eigenlijk gevuld en gefinancierd zou moeten worden door telers die er gebruik van willen maken, in plaats van gegevensaanlevering door de fritesindustrie en financiering vanuit heffingen van het Productschap Akkerbouw. Nu de productschappen worden opgeheven, zal de markt- en prijsinformatie opnieuw bekeken moeten worden.

Pootgoedtelers druk met ziekten

Het jaar 2012 kenmerkt zich als een jaar met goede pootgoedopbrengsten en wederom veel problemen met bacterieziek. De marktvooruitzichten zijn, ondanks een grote pootgoedooft en mede dankzij een goede consumptieaardappelmarkt, goed. Ook in 2012 hebben we weer te maken met weersextremen met een relatief natte zomer en een scherpe scheiding tussen de kustgebieden (nat) en landinwaarts (relatief droog) in de oogstperiode. In Noordwest Friesland valt eind augustus meer dan 100 millimeter regen in 24 uur. Het leidt tot overstroming van bepaalde percelen. Vooral akkerranden moeten het ontgelden. De ondergelopen gebieden krijgen de status 'waarschijnlijk besmet met bruinrot' en kunnen slechts apart van het pootgoed geoogst worden voor consumptiedoeleinden. In de praktijk kan hier weinig gebruik van worden gemaakt omdat deze percelen als verloren moeten worden beschouwd. De belangenorganisaties waaronder de NAV, hebben met Potatopol een overeenkomst gemaakt om deze percelen deels te vergoeden voor het stempel 'waarschijnlijk besmet met bruinrot'. In de praktijk komt de vergoeding op 50% van de verzekerde waarde.

De aardappelsector wordt ook opgeschrikt door ringrot op Goeree-Overflakkee. De oorsprong van de meeste ringrotbesmettingen blijkt te liggen op bedrijven waar de herkomst van het pootgoed niet kan worden vastgesteld. Opsporingsonderzoek leidt ook naar bedrijven met oude pootgoedlijnen die al eerder besmet waren. Een van de ringrotgevallen leidt naar een pootgoedbedrijf in Flevoland. De rode draad in de besmettingsgevallen is het gebruik van ongecontroleerd pootgoed, het snijden van pootgoed, het niet zorgvuldig kunnen checken van de besmettingsstatus van oude pootgoedlijnen waar eerder wel een besmetting heeft plaatsgevonden en het sorteren van pootgoed en consumptieaardappelen op één bedrijf. Daarnaast zorgt de langjarige overleving van de bacterie op hout ervoor dat de besmetting als een veenbrand kan voortwoekeren. Het ontsmetten van kisten

blijkt niet afdoende om ringrot te voorkomen. De NAV is verheugd dat voor de pootgoedteelt het snijden van pootgoed verboden wordt.

De bruinrotbacterie problematiek lijkt door het beregeningsverbod opgelost te zijn. De NAV is vertegenwoordigd in de klankbordgroep van het nVWA. Hierdoor is ook de NAV nauw betrokken bij de te nemen maatregelen ter voorkoming van grote fytosanitaire problemen.

De erwiniaproblematiek is ook dit jaar helaas alom aanwezig. Door het erwinia-onderzoeksproject van de handel en het productschap is in de afgelopen jaren meer informatie verzameld over de infectiemomenten van deze ongrijpbare ziekte. Het vervolgonderzoek om met deze informatie op praktijkbedrijven de bacterieproblematiek verder aan te pakken, krijgt waarschijnlijk in 2013 een vervolg. Naast dit project probeert zowel de aardappelhandel als de NAK meer inzicht te krijgen in de meerwaarde van nieuwe (PCR)detectiemethoden naar de latente besmettingsstatus van pootgoed. Het jaar 2012 is een proefjaar waarin voor het eerst op grote schaal monsters zijn genomen in het hoogwaardige teeltmateriaal. De eerste uitkomsten geven een indicatie voor het risico op meer bacterieziek bij een hogere latente status van besmetting, maar één jaar onderzoek is voor de NAV nog onvoldoende bewijs om echte conclusies te trekken.

Mineralen en bodembeheer

Het 5e actieprogramma nitraatrichtlijn 2014-2018 blijft de gemoederen bezighouden. Het nieuwe mestbeleid dat in januari 2013 van kracht zou worden, is uitgesteld. De verwerkingscapaciteit is nog onvoldoende en er is onzekerheid over de voorwaarden van Brussel voor een verlenging van de derogatie na 2013. Toch zullen er knopen moeten worden doorgehak. De discussie die eind 2012 ontstaat over de ammoniakemissies bij de huidige toedieningstechnieken van dierlijke mest, maakt de zaak niet eenvoudiger. Voor de akkerbouw is het belangrijk dat de huidige gebruiksnormen van stikstof minimaal gehandhaafd worden, en verruimd worden als de afvoer van mineralen bij hogere ha-opbrengsten dit rechtvaardigt. Vooral de stikstofgebruiksnormen voor zomertarwe en brouwerst zijn te laag voor optimale opbrengsten. De NAV blijft bij de politiek aandringen op het verruimen van deze normen.

De fosfaatgebruiksnormen zijn in 2013 wederom verlaagd met 10 kg in de Pw categorie hoog en 5 kg per hectare in de categorie midden. Oorspronkelijk zouden deze normen tot 2015 nog verder worden verlaagd, maar in 2012 is met de politiek de afspraak gemaakt om de fosfaatsnormen in 2013 te bevroeren. In mei 2012 spreken een aantal belangenbehartigers waaronder de NAV, met de toenmalige staatssecretaris Bleker. De verontrustende geluiden over de achteruitgang van de bodemvruchtbaarheid zijn de aanleiding. In tegenstelling tot de aanwezige wetenschappers, constateert de akkerbouwpraktijk dat de bodemvruchtbaarheid achteruit gaat. In sommige gevallen, vooral de zandgebieden, zijn de gebruiksnormen voor stikstof de oorzaak. In andere gevallen is de aanvoer en beschikbaarheid van organische meststoffen het knelpunt. Het is opvallend dat het op peil houden en verhogen van de organische stof voorziening in de NAV-enquête over vergroening van het nieuwe GLB veelvuldig genoemd wordt als alternatief voor 7% ecologische maatregelen. De NAV kaart de bodemvruchtbaarheid aan in gesprekken met de landbouwvertegenwoordigers van de grote politieke partijen.

Als de kabinetsvoorstellen voor het nieuwe mestbeleid doorgaan, zal door de verplichte mestverwerking meer koolstof uit de keten verdwijnen en de beschikbaarheid van organische-stof-rijke-meststoffen verminderen. De akkerbouw kan met een groene, financiële aanmoediging uit Brussel gestimuleerd worden meer organisch-stof-rijke-meststoffen te gebruiken en ook meer groenbemesters te telen. Meer organische stof bevordert het bodemleven en daardoor de weerbaarheid van de bodem tegen ziekten en plagen. Tot slot kan worden opgemerkt dat nieuw ammoniak-emissie-onderzoek zou kunnen leiden tot het herinvoeren van het toepassen van bovengrondse drijfmesttoediening bij stuifbestrijding. Ook het behoud van de sleepvoettechniek in grasland en wellicht de toepassing van deze techniek in begroeid bouwland zou weer tot de mogelijkheden kunnen gaan behoren. 2013 belooft voor het mestbeleid een spannend jaar te worden.

Restricties gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Hoewel het Centraal Bureau Toelating Gewasbeschermingsmiddelen in 2012 een behoorlijk aantal nieuwe gewasbeschermingsmiddelen heeft toegelaten, maakt de NAV zich toch zorgen over het almaar toenemen van restricties op het gebruik en over de voorschriften op het etiket. Het wordt voor de akkerbouwer steeds lastiger zich te houden aan alle wettelijke regels en bepalingen bij de diverse gewassen. De NAV blijft zich inzetten om knelpunten op te lossen.

Prioriteiten stellen in onderzoek en innovatie

De belangrijkste taak bij onderzoek en innovatie is het stellen van prioriteiten: het kiezen van onderzoek dat de komende jaren rendement op kan leveren. In overleg met het Productschap Akkerbouw worden de onderzoeksaanvragen gescreend en het belang afgewogen tegen de te maken kosten. Hoewel niet geheel onverwacht, heeft het nieuwe kabinet ons toch onaangenaam verrast met de definitieve afschaffing van het Productschap Akkerbouw. Het is nu zaak om het onafhankelijke onderzoek een nieuwe basis te geven en een financieringsvorm te vinden.

Goed nieuws is dat het Europees Parlement heeft besloten om de kwekersvrijstelling op te nemen in het akkoord over het Europese octrooirecht. Het is voor de innovatieve Nederlandse sector van groot belang dat de kwekersvrijstelling op nationaal, maar zeker ook op Europees niveau goed geregeld is. Dat de kwekersvrijstelling nu meegenomen wordt, is een bescheiden maar belangrijke eerste stap naar duidelijkheid voor de hele sector. De kwekersvrijstelling maakt het mogelijk om voor het kweken, ontdekken en ontwikkelen van nieuwe plantenrassen gebruik te maken van al bestaande planten waarop octrooirecht rust, zonder toestemming van de octrooihouder.

Samen met anderen

Opkomen voor de akkerbouwbelangen doet de NAV soms alleen.

Waar mogelijk zoeken we samenwerking met anderen.

De samenwerking met anderen beschrijven we hier.

Einde Productschap Akkerbouw in zicht

Nadat in 2011 een Kamermeerderheid een motie van het VVD-duo Charlie Aptroot en Helma Lodders ondersteunde om tot afschaffing van alle productschappen te komen, volgt bij de kabinetsformatie van VVD en PvdA in 2012 de ontgoocheling. Zelfs productschappen in afgeslankte vorm zijn taboe. In de akkerbouwsector waren juist alle vertegenwoordigers het er over eens dat we voor een aantal collectieve zaken de schappen willen behouden. Dit betreft de verordeningen plantgezondheid, zoals de ATR en TBM regeling, de AM-regeling met de verplichte vruchtwisseling, de phytophthora- en valse meeldauwverordening, maar ook voedselveiligheidsvoorschriften en collectieve financiering van noodzakelijk onderzoek (zoals de bacterieziekte erwina).

Het is wrang dat juist in het nieuwe EU-landbouwbeleid Inter Branche Organisaties (IBO), naar het model van de huidige productschappen, door de Europese Commissie worden voorgesteld om de positie van de boer in de keten te versterken. Deze IBO's moeten wel door de nationale overheid erkend worden en de regelingen 'algemeen verbinden Verklaren'. En u snapt het al: de tegenstanders van het productschap zijn geneigd dit als 'oude wijn in nieuwe zakken' te beschouwen. Tegen deze achtergrond heeft het Productschap Akkerbouw de lopende onderzoeken zo goed als mogelijk willen afronden. Bijvoorbeeld het Masterplan Mineralen, het gezamenlijke erwiniaproject en het innovatieproject Kiemkracht. Ook op het gebied van public relations, het op een positieve wijze promoten van de akkerbouwsector, wordt samengewerkt. Middels actief 'pluggen' worden er zo nu en dan ook opiniërende artikelen in dagbladen geplaatst.

De meeste aandacht van de Commissie Teelt (CT) van het Productschap Akkerbouw is dit jaar nog besteed aan de financiering van teeltonderzoek voor de diverse gewassen. Ook is er meegewerkt aan het hygiëneprotocol van het PA en de NAO om (verdere) verspreiding van quarantaine ziekten in aardappelen, zoals ringrot, te voorkomen.

Met andere maatschappelijke organisaties

De NAV neemt deel aan het Platform Aarde Boer Consument. Het is een afstemmingsoverleg van organisaties die bezig zijn met voedselsoevereiniteit, voedselzekerheid, duurzaamheid en de positie van boeren hier en in ontwikkelingslanden. Behalve de NAV maken verder nog deel uit van het platform: de Nederlandse Melkveehouders Vakbond, X min Y Solidariteitsfonds, de Boerengroep Wageningen, WILPF (Women's International League For Peace and Freedom) en verschillende deskundigen die geen organisatie vertegenwoordigen. Het afgelopen jaar is het Platform ABC intensief bezig geweest met het nieuwe GLB. Het Platform maakt deel uit van de Europese organisatie FoodSov Cap (Coalitie voor Voedselsoevereiniteit en een ander Landbouwbeleid). FoodSov Cap probeert een vierde optie (the missing option) aan de voorstellen van het GLB toe te voegen: niet uitgaan van globalisering, maar juist van regionalisering. Dat komt in grote lijnen overeen met de visie van de NAV op het GLB. Voor de NAV blijft het belangrijk om in gesprek te zijn met maatschappelijk organisaties en burgers die oog hebben voor de positie van de boer en kostendekkende prijzen, en die in grote lijnen dezelfde visie op het EU-landbouwbeleid hebben als de NAV. Het platform heeft het afgelopen jaar vier keer lijfelijk vergaderd en vier keer via skype.

De boerenmanier van Via Campesina in Brussel

De NAV is aangesloten bij Via Campesina Europa. Via Campesina betekent 'de boerenmanier' en ook 'de weg van de boer'. Via Campesina gebruikt bewust de begrippen 'boer, campesina, peasant, paysan' om de bijzondere verbinding van de agrariër met zijn leefomgeving en sociale plattelandsstructuur aan te duiden. Het begrip duidt ook op een meerwaarde van boerenbedrijven, die verder strekt dan een puur economische waarde.

De boerenmanier betekent in Brussel continu aandacht opeisen voor boerenargumenten tussen het grote geld en de grote belangen van de levensmiddelenindustrie, veevoerindustrie en de grote agroconcerns. De Europese Coördinatie van de wereldwijde beweging Via Campesina bestaat nu vijf jaar. In deze vijf jaar is het een gekende en erkende beweging geworden in de Europese landbouwlobby. Via Campesina Europa wordt gevraagd om landbouwstandpunten in te brengen in verschillende adviescommissies van de Europese Unie. Ook zijn er goede verbindingen opgebouwd met bondgenoten uit maatschappelijke bewegingen. Via Campesina Europa heeft haar focus uiteraard op de hervorming van het EU-landbouwbeleid. Ze organiseert publieke bijeenkomsten samen met haar partners in het Europese Platform voor Voedselsoevereiniteit. Ook zijn er rechtstreekse contacten met de Europese Commissie en het Europe Parlement. De voor NAV aansprekende speerpunten daarbij zijn: behoud en versterking van marktregulering en verhoging van de EU-zelfvoorzieningsgraad voor plantaardig eiwit.

Nadat Joop de Koeijer in 2011 zijn kandidatuur voor herverkiezing had ingetrokken vanwege een overschot aan mannelijke kandidaten voor het bestuur, is in april 2012 op voordracht van de NAV, Hanny van Geel verkozen als bestuurslid van Via Campesina Europa. De activiteiten van Via Campesina Europa kunt u volgen op www.eurovia.org

Duurzaamheidscertificaat VVAK

Het akkerbouwcertificeringsoverleg van het Productschap Akkerbouw waaraan ook de NAV (Hans van Kessel) deelneemt, is in 2012 tweemaal bijeen geweest. In juni is het duurzaamheidcertificaat van VVAK tot stand gekomen. De VVAK module Duurzaam Akkerbouw Bedrijf (DAB) heeft betrekking op akkerbouwmatig in Nederland geteelde biomassa en is geaccepteerd voor alle duurzaamheidcriteria. Het systeem heeft betrekking op teelt, oogst, bewerking, bewaring en transport van akkerbouwmatige geteelde gewassen.

Eind 2012 is het duurzaamheidcertificaat van VVAK door de Nederlandse overheid geaccepteerd als invulling van de door Brussel voorgeschreven duurzaamheidcriteria voor biobrandstoffen. Het systeem kan dus voor dit gedeelte van de biobrandstofketen worden gebruikt om aan te tonen dat aan de duurzaamheidcriteria is voldaan.

Samen voor beter ganzenbeleid

Voor de bestrijding van de overlast en schade door ganzen is er afgelopen jaar een akkoord tot stand gekomen, het zgn. G7-akkoord. Al snel bleek dat hiervoor onder akkerbouwers, melkveehouders en jagers weinig draagvlak te bestaat. De kritiek:

- de reductie van het overzomerende ganzenbestand tot het niveau van 2005 zal niet worden bereikt;
- de schade aan onze graslanden en akkerbouwgewassen zal niet worden gereduceerd tot een aanvaardbaar niveau.

Reden voor NMV, KNJV, NOJG en NAV om gezamenlijk bij de provincies aan de bel te trekken, te pleiten voor een beter ganzenbeleid en het verzoek om nader overleg. De brief was gericht aan de provincies omdat de uitvoering van de aanpak namelijk onder de provinciale vlag plaats vindt.

Activiteiten NAV-regio's in 2012

Regio Noord

Op 14 februari heeft NAV-regio Noord een bijeenkomst in Marum. NAV-voorzitter Teun de Jong zet de NAV-visie op het EU-landbouwbeleid naast die van Europees Commissaris Ciolos. Ernst Arn, algemeen directeur van KWS Potato schetst een beeld van zijn bedrijf en geeft aan hoe KWS de pootgoedtak Van Rijn wil integreren. Vervolgens zet Arn uiteen hoe duurzaam de keten van de aardappel is. De belangrijkste conclusie: financieel gezien komen boeren er het slechtst vanaf, en het beste rendement in de keten wordt gehaald door de supermarkt.

Op 5 en 7 maart zijn er regiobijeenkomsten in Oosteinde en Oude Bildtziel. Adrie van Kooten en Rolf de Konink van Stigas promoten veilige werkomstandigheden. Er gebeuren nog steeds veel ongelukken door onoplettendheid. Stof en de fysieke belasting zijn ook aandachtspunten. Brandspecialist Erwin Braak van Avero informeert de aanwezigen over brandveiligheid. Grote gebouwen moeten steeds vaker opgedeeld worden in verschillende brandcompartimenten. Dit is gewenst om overslaan van de brand te voorkomen, maar het kan ook voorkomen dat bij brand al het uitgangsmateriaal tegelijk verloren gaat.

Op 18 december is de eerste bijeenkomst van het winterseizoen 2012-2013 in Grijpskerk. Jan Bakker van De Vries & Westermann praat ons bij over de mondiale graanmarkt. Hoe worden de graanbalansen opgesteld en hoe beïnvloeden ze de markt. Agrarische termijnmarkten kunnen ons helpen om de prijs van ons product vast te leggen zonder dat we de fysieke koper al hebben gevonden. Teun de Jong praat ons bij over actuele zaken zoals het GLB en NAV-bestuurslid Klaas Hoekstra informeert de leden over de actualiteiten van het mestbeleid.

Op alle vier bijeenkomsten is de opkomst goed, waarbij vooral de wat kleinere lokale kroegzaaltjes een goede sfeer opleveren waar nog lang en gezellig wordt na gepraat.

Regio Noordoost

Met als thema 'Vooruit Boeren: Kansen voor akkerbouwers in Noordoost Nederland' houdt NAV-regio Noordoost op 7 februari in Vlagtwedde een regiobijeenkomst. Voor akkerbouwers op de zand- en veenkoloniale gronden in Noordoost Nederland staan er grote belangen op het spel. De afbraak van het zetmeelbeleid is een feit, het suikerbeleid dreigt te worden beëindigd en door het steeds verder afkalven van het graanbeleid wordt de graanprijs meer en meer afhankelijk van de grillen van

de wereldmarkt. En dan nog de bedrijfstoelagen. Ook Nederland moet over naar een gelijke hectarepremie. Dat dreigt telers in Noordoost Nederland tienduizenden euro's te gaan kosten. Arjan de Rooij, directeur Agro bij Avebe, is optimistisch over de uitbetalingsprijzen aan telers. Avebe is bezig laagwaardige markten te verlaten. Een kostendekkende prijs voor zetmeelaardappelen kan hij echter niet garanderen. Aike Maarsingh, oud-voorzitter LTO Akkerbouw en lid van de adviescommissie Veenkoloniën ziet mogelijkheden voor de akkerbouw en wil de huidige bedrijfstoelagen zo veel mogelijk in het gebied houden. NAV-voorzitter Teun de Jong ontpopt zich als 'burgemeester in oorlogstijd' en legt de stapsgewijze overgang van de bedrijfstoelagen volgens het historische model naar de hectarepremie aan de leden voor. Op de bijeenkomst blijkt grote onrust over de enorme inkomensgevolgen als het nieuwe EU-landbouwbeleid wordt ingevoerd. Een geleidelijke overgang is gewenst maar kan alle leed niet voorkomen. De uitbetalingscapaciteit van Avebe moet fors omhoog, zo wordt geconcludeerd.

Regio Noord-Holland

De regiobijeenkomst Noord-Holland is uitgesteld tot begin 2013. Door het in december samenbrengen van een aantal jonge akkerbouwers uit Noord-Holland door secretaris Henk Weinans en het duidelijke NAV-verhaal van onze voorzitter Teun de Jong, zijn deze akkerbouwers bereid gevonden de NAV-kar in de provincie te trekken en mee te werken aan de organisatie van de NAV NAV-bijeenkomsten. Dit is een hele goede ontwikkeling.

Regio Flevoland

Het koude voorjaar heeft ook in Flevoland zijn tol geëist en geleid tot lagere opbrengsten bij vooral aardappelen. Tijdens de graanoogst waren de weersomstandigheden niet altijd even gunstig, maar bij de oogst van de rooigewassen hebben de akkerbouwers in Flevoland het veel beter getroffen dan de collega's langs de kust. De uien hebben over het algemeen een goede opbrengst opgeleverd. Ook in Flevoland zijn er problemen met koprot in dit gewas. Naarmate het seizoen vordert lijken de problemen toe te nemen. Sommige telers kampen al een aantal jaren achter elkaar met kwaliteitsproblemen in de uien. Er wordt druk gezocht naar een verklaring, voorlopig zonder een duidelijk resultaat.

De graanprijzen liggen in 2012 op kostprijsniveau en trekken ook de prijzen van de aan de graanprijs gelieerde gewassen mee omhoog. Hiermee wordt de spilfunctie van de graanprijs maar weer eens bewezen is.

'Voor boeren die met hun bedrijf in het Oostvaarderswold gebied liggen, duurt de onzekerheid nog voort', schreven we vorig jaar in het jaarverslag. In de loop van 2012 blijkt dat de provincie Flevoland

zich aan het project heeft vertild en niet in staat is het project van de grond te krijgen. Daarmee lijkt er zekerheid voor de boeren in het gebied te komen. Echter najaar brengt het nieuwe kabinet bij zijn aantreden naar buiten dat men alsnog de mogelijkheden van de robuuste verbindingzone Oostvaarderswold wil onderzoeken. De onzekerheid voor de boeren in het gebied duurt dus voort. Regio Flevoland organiseert in 2012 twee matig bezochte ledenbijeenkomsten duurzaamheid.

Regio's Zuid en Zuidwest

De gezamenlijke regio's Zuid en Zuidwest organiseren in de Wouwse Tol een bijeenkomst over het thema 'Vooruit Boeren'. DLV bedrijfsadviseur Frendo van Heybeek bespreekt uitvoerig ons belangrijkste productiemiddel 'grond' en Ko Francke, adjunct directeur van de CZAV, geeft zijn visie op de ontwikkeling van de prijzen van landbouwproducten. Daarna informeert NAV-bestuurslid Hans van Kessel ons over het toekomstig EU-landbouwbeleid.
